

mer af kontanthjælp, førtidspension, uddannelser, skat og dagpenge. Det første sker ved hjælp af øget privatisering og udbudslicitation især i den offentlige sektor. Der skelnes mellem interventionistisk strukturpolitik og markedsorienteret strukturpolitik.

7. Hvilke økonomiske politikker kan Danmark reelt bruge?

Danmark er medlem af EU, og den danske krone er bundet til euroen. Derfor er en selvstændig valutapolitik og pengepolitik ikke mulig i Danmark. Kun finanspolitikken er tilbage, men den er imidlertid bundet af konvergenskriterierne i EU. Underskuddet på de offentlige finanser må være på maksimalt 3 % af BNP og det strukturelle underskud på maksimalt 0,5 % af BNP. Det finanspolitiske råderum er dermed ikke stort. Derfor er vægten på strukturpolitikken.

8. Kan vi stole på de økonomiske modeller?

Økonomer anvender økonomiske modeller til at forudsige udviklingen i en økonomi og beregne virkningerne af bestemte økonomiske politikker. Modellerne er behæftet med stor usikkerhed, ligesom økonomer ikke er enige om, hvordan de skal opbygges. Nyklassiske økonomer betoner ligevægtsmodeller, som forudsætter, at økonomien er i ligevægt på lang sigt med fuld beskæftigelse. Modsat arbejder keynesianere med en afvisning af ligevægtsmodellerne, fordi de antager, at hverken priser eller lønninger vil give sig og dermed skabe ligevægt.

9. Skal staten gribe ind, eller skal markedet regulere sig selv?

Keynesianere mener, at nedbringelse af arbejdsløshed ved en ekspansiv finanspolitik må være det vigtigste. Dvs. staten skal være aktiv. Nej, siger nyklassiske økonomer. Det vil bare sætte gang i lønstigninger og dermed prisstigninger, hvis arbejdsløsheden kommer under det naturlige niveau.

Forslag til videre læsning

- *Økonomiske kriser – fra finanskrisen til gældskrisen* af Per Henriksen, Forlaget Columbus 2013: Kapitel 5: Forklaringer og løsninger på krisen.
- *Det danske arbejdsmarked – en grundbog om arbejdspladser og økonomisk politik* af Tilde Rye Andersen og Klaus Liebing, Forlaget Columbus 2016: Kapitel 5: Hvad er vi som samfund selv herre over? Hvad er bestemt af konjunkturer og udefra?
- *Brasilien – en ny stormagt* af Svend Roed Nielsen og Jakob Graves Sørensen, Forlaget Columbus 2012: Kapitel 3: Brasiliens økonomi.
- *Broken Britain – Stat, marked og civilsamfund* af Ole Helmersen, Forlaget Columbus 2013. Kapitel 7: Britisk økonomi – Storbritannien som et kapitalistisk demokrati.
- *Hvad er matematik – B?* i-bog, Lindhardt & Ringhof: Kapitel 14: Samarbejde mellem samfundsfag og matematik – Tema 1: Multiplikatorvirkningen.

Kapitel 8

Velfærd og fordeling – hvem skal opfylde menneskets behov?

Hvordan skal velfærden sikres, og hvordan skal velfærden fordeles? Velfærdsmodellerne giver forskellige svar på disse to centrale spørgsmål. I Danmark har den universelle velfærdsmodel en række udfordringer: Finansieringsudfordringen, forventningsudfordringen, EU-udfordringen og globaliseringsudfordringen. Løsningen på disse udfordringer kan være en velfærdsmodel, som i større udstrækning kommer til at ligne den amerikanske – en bevægelse fra velfærdsstat til konkurrencestat. Først kan der dog være grund til at se på, hvad velfærd overhovedet er.

FOKUSPUNKTER

1. Hvad er velfærd?
2. Hvad er en velfærdsstat?
3. Hvordan finansieres den danske velfærdsstat?
4. Hvilke udfordringer står den danske velfærdsstat over for?
5. Hvordan påvirker velfærdsmodellerne det økonomiske kredsløb?
6. Hvad kan og bør danske politikere gøre for at løse velfærdsstatens udfordringer?

Diskussionsopgave: Skal USA være som Danmark?

Det grundlæggende økonomiske spørgsmål handler om, hvordan man skal fordele samfundets ressourcer for at tilfredsstille borgernes behov. Som nævnt i kapitel 1 er yderpolerne den frie markedsøkonomi og den statsstyrede planøkonomi. Alle moderne økonomier er imidlertid blandingsøkonomier, hvor staten og markedet i forening fordele ressourcerne. Det afgørende spørgsmål er, hvordan blandingsforholdet skal være: Skal staten dominere, eller skal markedet spille en større rolle? Det giver forskellige velfærdsmodeller forskellige svar på.

Velfærdsstatens indretning har afgørende betydning for befolkningens levevilkår og fordelingen af samfundets ressourcer. I USA er afstanden mellem rig og fattig eksempelvis blevet så stor, at demokratiske politikere argumenterer for, at det er nødvendigt med en højere grad af statslig styring af markedsøkonomien. Den danske velfærdsstat er således blevet et forbillede for venstreorienterede amerikanske politikere. For eksempel har Vermont-senatoren Bernie Sanders gentagne gange argumenteret for initiativer, der kan bringe det amerikanske velfærdssystem tættere på det danske. Det gælder for eksempel gratis adgang til videregående uddannelse, billigere medicin og højere skat for de rigeste amerikanere. Omvendt har skiftende danske regeringer de senere år gennemført markedsorienterede reformer, som bevæger velfærdsstaten i retning af den amerikanske model.

- Diskutér, hvor vidt USA bør efterligne den danske velfærdsmodel.

8.1 Hvad er velfærd?

Velstand: Befolkningens materielle ressourcer.
Velfærd: Befolkningens generelle velbefindende.

Velfærd er ikke det samme som velstand. Hvor **velstand** er et spørgsmål om, hvilke materielle ressourcer et samfund eller et individ råder over, er **velfærd** et spørgsmål om, hvordan ressourcerne bliver omsat til levevilkår både i samfundet og for det enkelte individ. Velfærd er således et bredere begreb end velstand og omfatter behovene for materielle goder, sociale relationer og personlig udvikling. For eksempel kan det være, at økonomisk vækst fører til et generelt velfærdsløft for alle borgere i et samfund. I Danmark gjorde den stigende velstand efter anden verdenskrig det således muligt at etablere en omfattende velfærdsstat med blandt andet barselsydelse, børneydelse og uddannelsesstøtte for alle. Omvendt kan det være, at velstandsstigningen fører til større ulighed, og at det kun er en mindre gruppe, som får bedre levevilkår. Det kan også være, at enkelte individer – eksempelvis hjemløse, alkoholikere og stressede arbejdsnarkomaner – ikke oplever, at deres personlige velfærd bliver forbedret. Stigende velstand kan med andre ord føre til større velfærd – men der er ikke nødvendigvis en direkte sammenhæng mellem velstand og velfærd. Det gælder derfor, at velstand er en *nødvendig*, men ikke *tilstrækkelig* forudsætning for velfærd.

Hypoteseopgave: Den globale lykke

FN udgiver hvert år en rapport, som tager temperaturen på den globale velfærd. Konkret undersøger rapporten, hvor „lykkelige“ mennesker verden over selv vurderer, at de er. Rapportens forfattere argumenterer for, at „lykke“ er en bedre indikator for menneskers velfærd end eksempelvis indkomst, uddannelse og sundhed målt hver for sig. Tabel 8.1 viser den geografiske fordeling af lykke på verdensplan i 2018.

- Opstil to hypoteser, der kan forklare den globale fordeling af lykke. Hypoteserne skal efterfølges af faglige begrundelser.

8.2 Hvad er en velfærdsstat?

Velfærdsstat: En stat, som griber ind i markedet for at sikre borgernes velfærd.

En **velfærdsstat** er generelt defineret ved, at den sætter grænser for, hvordan det frie marked kan påvirke samfundet ved at

- 1) sikre borgerne en minimal indkomst og dermed begrænse fattigdom
- 2) mindske borgernes usikkerhed ved at forsikre dem mod „sociale begivenheder“ som sygdom, alderdom og arbejdsløshed og
- 3) tilbyde borgerne en række tjenester såsom sundhedsydelse, børne- og ældrepleje.

Tabel 8.1: Den geografiske fordeling af lykke, udvalgte lande. 2018.

Placering	Land
1.	Finland
2.	Norge
3.	Danmark
15.	Tyskland
18.	USA
19.	Storbritannien
47.	Italien
79.	Grækenland
86.	Kina
133.	Indien
150.	Syrien
156.	Burundi

Universel velfærdsmodel: Velfærdsmodel, hvor staten spiller en central rolle i forsøget på at udligne de økonomiske forskelle mellem befolkningsgrupper og at skabe reelle lige muligheder for alle borgere i samfundet.

Note: Undersøgelsen måler graden af „livstilfredshed“ eller „lykke“ i 156 lande.
Kilde: World Happiness Report 2018.

Velfærdsstater varierer imidlertid i forhold til såvel ambitionsniveauet som blandingsforholdet mellem de tre elementer.

Den danske politolog Gösta Esping-Andersen sonderer mellem tre idealtypiske velfærdsmodeller: den universelle model, den residuale model og den selektive model. I virkelighedens verden er der ikke noget land, som har den „rene“ udgave af en af modellerne. Der altid tale om en blanding af de tre modeller – men det er ofte muligt at se, hvilken model der er dominerende i et givent land.

I den **universelle velfærdsmodel** er det staten – eller det offentlige generelt – som spiller den største rolle i forhold til at tilfredsstille borgernes velfærdsbehov. Den universelle model udspringer af den socialdemokratiske ideologi, som var dominerende i de skandinaviske lande, herunder Danmark, i store dele af det tyvende

Residual velfærdsmodel: Velfærdsmodel, hvor borgerne som hovedregel selv skal sikre deres egen velfærd på markedet, og hvor staten kun skal gribe ind over for den allersvageste „rest-gruppe“.

Selektiv velfærdsmodel: Velfærdsmodel, hvor civilsamfundet – for eksempel kirken og familien – spiller en central rolle for individets velfærd, og hvor staten og virksomhederne indgår i et samarbejde om at sikre borgerne et vist velfærdsniveau.

Idealtypen: En teoretisk konstruktion, som ikke findes i den virkelige verden, men kan bruges til at forstå og forklare virkelige fænomener.

århundrede. Socialdemokraternes økonomiske politik var baseret på keynesianismens forestilling om en aktiv stat (se kapitel 7), som samtidig fik et velfærdssigte.

Modpolen til den universelle velfærdsmodel er den **residuale model**, hvor markedet spiller den største rolle. Den residuale model udspringer af liberalistisk ideologi, som var dominerende i de angelsaksiske lande, herunder ikke mindst England og USA, i det 19. og 20. århundrede. Den økonomiske politik er som udgangspunkt baseret på nyklassisk teori, hvor hovedtanken er, at udbud og efterspørgsel balancerer sig selv („den usynlige hånd“), uden at der opstår ledighed og inflation (se kapitel 7). Velfærdsydelse er begrænset til restgruppen af fattige borgere – residualt – som ikke kan klare sig på det frie marked.

Grundprincippet i den **selektive model** er, at virksomheden, familien og nærmiljøet som udgangspunkt bør tilfredsstille borgernes velfærdsbehov. Modellen udspringer af et konservativt ideal om at sikre tryghed gennem de nære fællesskaber – familien, foreningslivet og kirken – som borgeren er en del af. Denne forestilling om, at civilsamfundet skal spille den største rolle, er grundlaget for velfærdsstaterne i Central- og Sydeuropa, herunder blandt andet Tyskland.

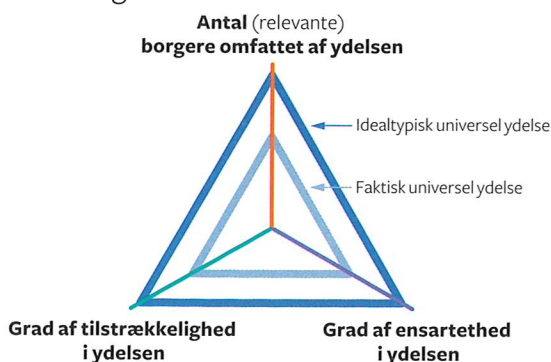
Figur 8.1 giver et overblik over de centrale karakteristika ved de tre velfærdsmodeller.

I virkelighedens verden er der som nævnt altid tale om en blanding af de tre modeller. I figur 8.1 er Danmark for eksempel blevet brugt til at illustrere den universelle velfærdsmodel, selv om den danske velfærdsstat på en række områder adskiller sig fra idealtypen. Hospitalsbehandling kommer for eksempel tæt på **idealtypen**: Alle borgere har samme

rettigheder, er berettigede til behandling, hvis de bliver syge, får principielt samme behandling og modtager generelt den bedst mulige behandling.

Andre velfærdsydelser er imidlertid længere fra idealet. For eksempel indeholder folkepensionen et grundbeløb, som er en ensartet, relativt lav universel ydelse. Desuden kan folkepensionister få en supplerende pensionsydelse (ældrecheck) og tillægspension, hvis de ikke har formue. Danske lønmodtagere har derudover en arbejdsmarkedspension, som er baseret på deres tilknytning til arbejdsmarkedet (selektiv model), og

Figur 8.2: Den universelle velfærdsstat – ideal og realitet

Kilde: Christian Albrekt Larsen og Jørgen Goul Andersen (2015): Den universelle velfærdsstat. Frederiksberg: Frydenlund Academic.

Figur 8.1: Centrale karakteristika ved de tre velfærdsmodeller

	Den universelle model	Den residuale model	Den selektive model
Rettigheder	Alle borgere har de samme rettigheder, som er fastlagt i lovgivningen. For eksempel har alle danskere (over en vis alder) en lovsikret ret til folkepension.	Alle borgere har de samme rettigheder, som er fastlagt i lovgivningen.	Alle borgere har de samme rettigheder, som er fastlagt i lovgivningen.
Tildelingskriterier	Alle borgere, som lever op til bestemte faglige tildelingskriterier, er berettiget til at modtage en velfærdsydelse. For eksempel har alle danske børnefamilier – uanset indkomst og formue – ret til at modtage børnepenge, mens familier uden børn ikke er berettiget til denne ydelse.	Kun et lille mindretal af borgere er berettiget til velfærdsydelser, fordi tildelingen af ydelserne er bestemt på grundlag af økonomiske transbestemte behov. Begrebet „residual“ betyder netop, at ydelserne er begrænset til den fattigste „restgruppe“. I USA er tildelingen af „food stamps“ (madkuponer, som borgeren kan indløse i supermarkeder til visse typer madvarer) eksempelvis afhængig af, hvor vidt den pågældende borger er „fattig nok“ til at have behov for ydelsen.	Et forholdsvis stort antal borgere – de, der har et arbejde – er berettiget til velfærdsydelser, som bliver finansieret gennem obligatoriske sociale bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere. I Tyskland bliver individuelle forsikringer mod arbejdsløshed, ulykker, sygdom og alderdom eksempelvis delvis betalt af arbejdsgiveren. Det er med til at forstærke de sociale forskelle mellem kort- og deltidsbeskæftigede og tyskere med fast fuldtidsarbejde.
Velfærdsydelsens niveau	Alle borgere, som er berettigede til at modtage en velfærdsydelse, får det samme beløb eller den samme service. For eksempel bør alle danske ældre modtage det samme serviceniveau i hjemmeplejen.	Borgerne modtager forskellige velfærdsydelser, fordi de har forskellige økonomiske ressourcer. For eksempel har amerikanske studerende generelt ikke ret til uddannelsesstøtte, men der er forskellige offentlige støtte-muligheder for de fattigste studerende.	Borgerne modtager forskellige artede velfærdsydelser, fordi medarbejdere med en høj indkomst får højere og bedre ydelser. Det skyldes, at velfærdsydelserne afhænger af størrelsen på den samlede indbetaling. For eksempel er arbejdsløshedsunderstøttelsen i Tyskland højere for de borgere, der har tjent mange penge gennem deres arbejdsliv.
Supplerende velfærdsydelser	Borgerne har generelt ikke behov for at købe supplerende eller bedre velfærdsydelser for deres egne penge. For eksempel er det i Danmark muligt at købe sig til hurtigere (og måske bedre) behandling på privathospitaler, men så længe borgerne over en bred kam vælger behandling på offentlige hospitaler, er der tale om universalisme.	Borgerne køber ofte private velfærdsydelser, fordi de offentlige ydelser ikke er tilstrækkelige til at leve som medborger i samfundet. For eksempel er der mange amerikanere, som enten selv køber eller får private sundhedsforsikringer gennem deres arbejdsgiver, fordi offentlige sundhedsstøtteprogrammer ikke sikrer dem tilstrækkelig behandling, hvis de bliver ramt af alvorlige sygdomme.	Størstedelen af borgerne har ikke behov for at købe supplerende eller bedre serviceydelser for deres egne penge. For eksempel er det kun få tyskere, som finder det nødvendigt at tegne private pensionsforsikringer ud over de lovpligtige alderspensioner.
Primær finansiering	Skatter	Frivillig socialforsikring	Obligatorisk socialforsikring, uformelle overførsler

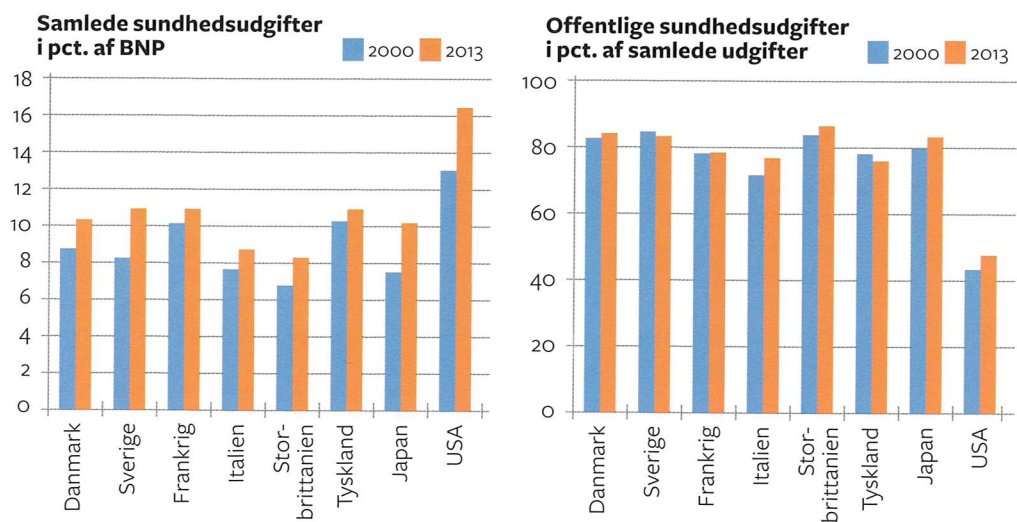
mange danskere har ligeledes en privat pensionsordning (residual model).

Børnepasning afviger ligeledes fra den universelle velfærdsmodel: Der er en – i international sammenhæng – relativt lav brugerbetaling til daginstitutionerne (universel ydelse), men samtidig er der mulighed for tilkøb af private institutioner, og familier med lave husstandsindkomster har desuden mulighed for en fripladsordning (residual model). Dermed kommer velfærdsydelse i højere grad til at ligne ydelserne i de to øvrige modeller.

Undersøgelingsopgave: Sundhedsudgifter i velfærdsmodellerne

- Undersøg, hvad der af figur 8.3 kan udledes om sammenhængen mellem velfærdsmodel og sundhedsudgifter.

Figur 8.3: Sundhedsudgifter og velfærd

Kilde: Samfundsstatistik 2017.

Diskussionsopgave: Præsident Obamas sundhedsreform

- Diskutér konsekvenserne af Præsident Obamas sundhedsreform for den amerikanske velfærdsmodel (se boks næste side). Inddrag den universelle og den residuale velfærdsmodel i diskussionen.

Empiri: „Obamacare“

Præsident Barack Obamas sundhedsreform fra 2010, som officielt hedder „Affordable Care Act“ (ACA), men oftest kaldes „Obamacare“, er den mest omfattende og drastiske reform af USA's sundhedssystem siden indførelsen af Medicare og Medicaid i 1965. Formålet med sundhedsreformen er at skaffe mellem 45 og 50 millioner amerikanere sygesikring. En væsentlig følge af reformen forventes at blive, at færre amerikanere dør af en ubehandlet sygdom.

Reformen gør det lovpligtigt for alle amerikanere at tegne en sundhedsforsikring. Private forsikringsselskaber kan til gengæld ikke afvise at tegne forsikringer for borgere, som har forøget risiko for at blive ramt af alvorlig sygdom, hvilket tidligere var tilfældet. Borgere uden forsikring kan søge om sygesikring fra et forsikringsselskab på en online markedsplads og samtidig opnå et eventuelt tilskud fra det offentlige, alt afhængig af ansøgerens forventede indkomst for det pågældende år. De, der i forvejen har privat sygesikring, kan også gå ind på markedspladsen og lede efter et billigere tilbud. Sundhedsreformen er derfor markedsbaseret – men med væsentlige offentlige tilskud og betydelig statslig regulering af markedet.

Reformen er blevet mødt med betydelig modstand fra republikanske politikere, der betragter den som et skridt på vejen mod socialisme. Den republikanske præsident, Donald Trump, har lovet at afskaffe „Obamacare“, men i skrivende stund (2018) står sundhedsreformen dog stadig ved magt. Folkestemningen er desuden vendt: tidligere var et flertal af amerikanerne modstandere af reformen, men midt i 2018 angiver mere end halvdelen af den amerikanske befolkning, at de er tilhængere af ACA.

8.3 Hvem betaler for den universelle velfærdsstat?

Progressivt skattesystem: Skattesystem, hvor skatteprocenten stiger med indkomsten – jo mere en borger tjener, desto højere procentsats skal hun betale i skat.

I den universelle velfærdsmodel er ydelserne primært finansieret gennem et **progressivt skattesystem**, hvor skatteprocenten stiger med indkomsten: Jo mere en borger tjener, desto større procentsats skal han eller hun betale i skat til det offentlige. Som nævnt i kapitel 6 er skattesystemet dermed medvirkende til at sikre en højere grad af økonomisk lighed i samfundet sammenlignet med samfund, hvor den residuale velfærdsmodel er dominerende.

I Danmark er progressionen indbygget i skattesystemet ved, at den samlede personskat består af flere skattesatser, der opkræves på forskellige grundlag, og ved at der ved nogle af skatterne er et bundfradrag, så der ikke beregnes skat af indkomst under en vis grænse. Eftersom bundfradragene er af forskellig størrelse og ikke bliver givet til alle, bliver nogle af skatterne opkrævet af hele indkomsten, mens andre skatter først får betydning, når indkomsten når op over en vis størrelse.

Først og fremmest skal alle på arbejdsmarkedet – også gymnasieelever med fritidsjob – betale et arbejdsmarkedsbidrag på 8 % af den

Et princip i den universelle velfærdsmodel er, at alle modtager ydelser fra det offentlige. Også dem der måske har mindre behov for støtte – men som til gengæld finansierer velfærdsstaten over skatten.

samlede lønindkomst. Efter fradrag for AM-bidrag fremkommer den personlige indkomst. AM-bidraget går til statens udgifter på arbejdsmarkedet, herunder til dækning for dagpenge, efterløn, efteruddannelse og orlov. Man har dog ikke automatisk ret til at modtage disse ydelser, selv om man betaler AM-bidrag.

Når AM-bidraget er betalt, bliver der modregnet et personfradrag på 46.000 kr., og der er desuden en række andre fradrag (herunder beskæftigelsesfradrag samt fradrag for blandt andet fagforeningskontingent), som betyder, at borgerne ikke betaler skat af hele den personlige indkomst.

Alle skatteborgere skal betale både et sundhedsbidrag på 1 % og en bundskat på 11,1 % af den personlige indkomst. Som følge af skattereformen fra 2012 stiger bundskatten med 1 % om året, så satsen i 2019 bliver godt 12 %. Omvendt bliver sundhedsbidraget nedsat med 1 % om året, så det er helt udfaset fra og med 2019.

Topskatten på 15 % betaler man kun af den del af den personlige indkomst, som ligger over topskattegrænsen, der i 2018 er på 498.900 kroner. Topskattegrænsen stiger løbende frem mod 2022 som følge af skattereformen. På grund af den stigende grænse er der færre danskere, som kommer til at betale topskat. I 2012 var der godt 700.000 top-skatteydere, men i 2018 var antallet faldet til ca. 500.000.

Kommuneskatten bliver fastsat i hver enkelt kommune, hvilket betyder, at der er forskel på, hvor stor en procentdel af deres indkomst skatteborgerne betaler i kommuneskat. Gennemsnitligt ligger kom-

muneskatten på 24,9 % af den personlige indkomst. Endelig er det kun de borgere, som er medlemmer af folkekirken, der betaler kirkeskat på 0,7 % af den personlige indkomst.

Det danske skattesystem indebærer dermed, at skatteprocenten stiger med indkomsten. Folketinget har dog vedtaget et skatteloft, som betyder, at den samlede skat ikke kan overstige 52 % af borgerens personlige indkomst. I den sammenhæng skal det dog bemærkes, at indkomstskatter, der ikke betales af alle skatteydere, ikke bliver medregnet under skatteloftet. Derfor bliver kirkeskatten betalt ud over skatteloftsprocenten.

Beregningsopgave: Indkomstskat

- Beregn, hvor meget de tre personer i tabellen nedenfor skal betale i indkomstskat. Udfyld de tomme felter i tabellen.
- Hvor stor en procentdel af deres lønindkomst betaler de tre personer i skat?

	Alberte	Bettina	Claus
(1) Lønindkomst	200.000 kr.	600.000 kr.	1.000.000 kr.
(2) Arbejdsmarkedsbidrag (8 % af lønindkomst)			
(3) Personlig indkomst = (1) - (2)			
(4) Beskæftigelsesfradrag (9,5 % af lønindkomst, dog højst 34.300 kr.)		34.300 kr.	34.300 kr.
(5) Skattepligtig indkomst = (3) - (4)			
(6) Personfradrag	46.000 kr.	46.000 kr.	46.000 kr.
(7) Bundskat (11,1 % af personlig indkomst, fraregnet skatteværdi af personlig indkomst) = (3) * 0,11 - (6) * 0,11			
(8) Sundhedsbidrag (1 % af skattepligtig indkomst, fraregnet skatteværdi af personfradrag) = (5) * 0,01 - (6) * 0,01			
(9) Topskat (15 % af personlig indkomst over 498.900 kr.) = ((3) - 498.900) * 0,15			
(10) Kommuneskat (24,9 % af skattepligtig indkomst, fraregnet skatteværdi af personfradrag) = (5) * 0,249 - (6) * 0,249			
Indkomstskat i alt			
I alt indkomstskat og arbejdsmarkedsbidrag			

Marginalskatten er den andel i procent, der skal betales i skat af en indkomststigning. Dette udtrykkes ofte som „skatten på den sidst tjente krone“. Den kan beregnes ved hjælp af følgende formel:

$$\text{Marginalskat} = \frac{\text{Forandring i samlet indkomstskat}}{\text{Forandring i indkomst}} * 100$$

- Bettina bliver forfremmet og får nu en lønindkomst på 800.000 kroner. Hvad er marginalskatten af den øgede indkomst?

Regressiv skat: En skat, hvor skatteprocenten falder med indkomsten – jo mindre en borger tjener, desto større andel af sin indkomst skal han betale i skat.

Ud over indkomstskatten betaler borgerne i Danmark en moms på 25 % af de fleste varer og tjenester. Danskerne betaler desuden afgifter af en række andre varer som cigaretter, chokolade og biler (se også kapitel 4). Moms og afgifter er **regressive skatter**, fordi de udgør en større andel af de lavere indkomster end af de højeste indkomster (se tabel 8.2).

Tabel 8.2: Momsandel af disponibel indkomst

Indkomst	Under 100.000	100-150.000	150-200.000	200-250.000	250-300.000	Over 300.000
Momsandel (%)	24,7	14,6	14,6	13,5	12,1	11,1

Kilde: Det økonomiske råd, 2015.

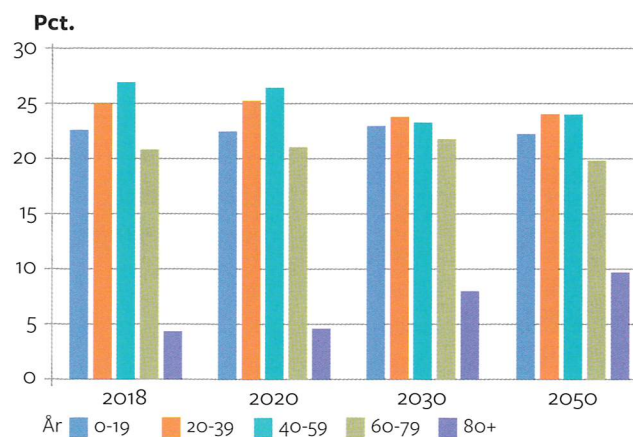
Endelig betaler danske husejere skat af fast ejendom. Her er den vigtigste kilde ejendomsværdiskatten, der udgør en andel (1 %) af ejendommens værdi.

8.4 Hvilke udfordringer står den universelle velfærdsstat over for?

Som nævnt i kapitlets indledning er den universelle danske velfærdsmodel under pres fra flere sider. Dette afsnit undersøger fire udfordringer – finansieringsudfordringen, forventningsudfordringen, globaliseringsudfordringen og EU-udfordringen – og diskuterer forskellige løsningsforslag.

8.4.1 Finansierings- og forventningsudfordringen

Figur 8.4: Den demografiske udvikling i Danmark, 2018-2050. Procent.

Kilde: Statistikbanken.

Kort fortalt handler finansieringsudfordringen om, hvordan danskerne i fremtiden får råd til at leve i et velfærdssamfund, hvor staten (over skatterne) finansierer borgernes uddannelse, sundhed og pension og samtidig spænder et fintmasket socialt sikkerhedsnet ud under befolkningen. Finansieringsudfordringen hænger sammen med det voksende forventningspres, der er fra borgerne til den offentlige sektor, og de to udfordringer bliver derfor behandlet under et.

Demografisk forsørgerbyrde: Forholdet mellem personer på arbejdsmarkedet personer uden for arbejdsmarkedet.

Den grundlæggende udfordring for den universelle velfærdsmodel er, at danskerne lever længere og føder færre børn. Det betyder, at der bliver flere ældre mennesker i forhold til den erhvervsaktive del af befolkningen, hvilket indebærer, at de offentlige udgifter stiger mere end skatteindtægterne. Økonomer taler om, at den **demografiske forsørgerbyrde** vokser: Der bliver flere, som skal forsørges, men der bliver ikke flere til at forsørge dem, tværtimod.

Danmarks Statistik beregner den demografiske forsørgerbyrde ved at dividere antallet af forsørgede med antallet af forsørgere i den erhvervsaktive alder. Som tabel 8.3 viser, var forsørgerbyrden 0,92 i 2014. Det betyder, at for hver 100 personer i den erhvervsaktive alder er der 92 personer, der skal forsørges. Forsørgede omfatter børn og unge, som endnu ikke er erhvervsaktive, samt ældre, der ikke længere

Tabel 8.3: Udviklingen i den demografiske forsørgerbyrde

1999	2017	2020	2030
0,76	0,92	0,93	1,05

Kilde: Statistisk årbog 2017.

Forventningspres: Befolkningens voksende forventning om, at den offentlige sektor skal tilfredsstille deres behov.

er på arbejdsmarkedet. Bemærk, at Danmarks Statistik sætter den erhvervsaktive alder til 20-59 år. Det betyder, at mange studerende, der ikke er på arbejdsmarkedet, regnes som erhvervsaktive, mens beskæftigede, som har rundet 60 år, omvendt ikke bliver regnet som erhvervsaktive. Det statistiske mål er derfor ikke helt retvisende for den reelle forsørgerbyrde.

Forventningspresset er en anden årsag til, at de offentlige udgifter stiger. I det senmoderne samfund betragter borgerne i højere grad offentlige ydelser som en service, de som forbrugere har betalt for over skatterne, og som de derfor har krav på at modtage. Det offentlige skal kort sagt dække befolkningens individuelle velfærdsbehov, hvilket betyder, at udgiftspreset vokser. For eksempel har patienternes mulighed for og forventning om at blive behandlet med nye og meget dyre medikamenter medført, at medicinudgifterne i det danske sundhedssystem vokser eksplosivt.

Den demografiske udfordring betyder, at danske politikere de senere år har gennemført forskellige strukturpolitiske økonomiske reformer for at ændre forsørgerbyrden, herunder:

- Dagpengereformen af 2010, hvor formålet er at give ledige danskere et økonomisk incitament til at komme i arbejde.
- Efterløns- og tilbagetrækningsreformen af 2011, hvor formålet er at få danskerne til at blive længere på arbejdsmarkedet.
- Førtidspensionsreformen af 2012, hvor formålet blandt andet er, at staten og kommunerne skal gøre en ekstra indsats for, at udsatte danskere kan komme tilbage på arbejdsmarkedet.
- SU- og fremdriftsreformen af 2013, hvor formålet er, at studerende

bliver hurtigere færdige med deres studier, så de kan komme ud på arbejdsmarkedet.

Arbejdsudbud: Det samlede antal timer, en befolkning kan og vil arbejde ved en given løn.

Arbejdsstyrken: Den del af befolkningen, hvis arbejdskraft er til rådighed for arbejdsmarkedet, og som enten er ledige eller i beskæftigelse.

- Kontanthjælpsreformen af 2013 og „det moderne kontanthjælpsloft“ fra 2016, som begge har til formål at give kontanthjælpsmodtagere et økonomisk incitament til at komme i arbejde.

Disse strukturpolitiske reformer har det til fælles, at de forsøger at øge **arbejdsudbuddet**. Figur 8.5 viser de forskellige muligheder, politikerne har for at påvirke arbejdsmarkedet. De ovennævnte reformer fokuserer på såvel de „horisontale“ muligheder ved at få unge hurtigere ud på arbejdsmarkedet og forhøje tilbagetrækningsalderen som

Figur 8.5: De politiske muligheder for at øge arbejdsudbuddet

Kilde: Peter Brøndum og Thor Banke: Luk samfundet op!, Forlaget Columbus 2014.

Undersøgelles- og diskussionsopgave: Kontanthjælpsloft og arbejdsudbud

- Undersøg begrundelserne for kontanthjælpsreformen af november 2015.
- Diskutér med udgangspunkt i nedenstående artikel (boks) de mulige konsekvenser af et kontanthjælpsloft.

Brugerbetaling: Det fænomen, at brugerne af en offentlig serviceydelse selv betaler en del af eller hele prisen for den pågældende ydelse.

den „vertikale“ mulighed for at øge arbejdsudbuddet ved at flytte ledige fra „passiv forsørgelse“ til „aktiv deltagelse“. I 1960'erne blev **arbejdsstyrken** desuden udvidet gennem indvandring fra blandt andet Tyrkiet. I de senere år har denne mulighed dog været politisk kontroversiel.

Med hensyn til det stigende forventningspres har politikerne ligeledes flere løsningsmuligheder. Figur 8.6 viser den sundhedsøkonomiske trekant, hvor patienterne er forbrugere af de sundhedsydelser, som sundhedsvæsenet udbyder, og hvor ydelserne i Danmark er finansieret gennem skatten. Hvis de offentlige sundhedsudgifter ikke skal fortsætte med at stige, er det nødvendigt, at der sker forandringer i enten patienternes efterspørgsel, sundhedsvæsenets udbud eller finansieringen.

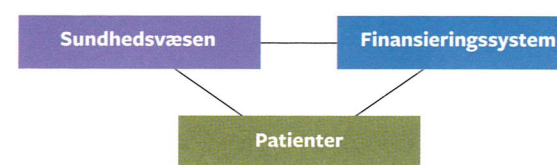
En måde at regulere patienternes efterspørgsel efter sundhedsydelser på er gennem **brugerbetaling**, hvor nogle ydelser bliver helt eller delvis betalt af patienten selv. Ideen er, at patienterne vil efterspørge

Reformer på kontanthjælpsområdet

I de senere år er gennemført en række ændringer på kontanthjælpsområdet med sigte på at skabe kraftigere økonomiske incitamenter til at blive selvforsørgende. En af ændringerne er loftet over kontanthjælpen, der indebærer, at den samlede kontanthjælp, hjælp til enkelt-ydelser og boligstøtte højst kan udgøre et givet beløb. To analyser af konsekvenserne af loftet kan imidlertid ikke påvise klare incitamenteffekter. Forklaringen herpå er måske, at mange af de berørte har problemer ud over ledighed, hvilket betyder, at deres beskæftigelseschancer er små, selv om de aktivt søger efter et arbejde.

Kilde: SFI – Det nationale center for velfærd.

Figur 8.6: Sundhedsøkonomiens trekant

Kilde: Rasmus Tranegaard Andersen og Jesper Engsted: Sygt sund! Forlaget Columbus, 2014.

færre sundhedsydelser, hvis de selv skal betale for dem, end hvis ydelserne bliver betalt af det offentlige. Problemet med brugerbetaling er imidlertid, at det indebærer en bevægelse i en retning, som alt andet lige vil forøge uligheden i sundhedssystemet. Altså en tilnærmelse til den residuale model.

Undersøgelles- og diskussionsopgave: Brugerbetaling på sundhedsområdet

- Undersøg, hvilken holdning Folketingets partier har til brugerbetaling inden for det danske sundhedsvæsen.
- Diskutér, hvorvidt brugerbetaling skal udbredes, så danskerne eksempelvis skal betale for at gå til lægen for derimod at slippe billigere hos tandlægen og optikeren, og om der er områder, som altid bør være gratis for borgerne i et velfærdssamfund.

Civilsamfundet: De sociale netværk og fællesskaber, som mennesker er en del af, herunder familie, venner og foreninger.

En anden mulighed er at overlade flere opgaver, herunder ikke mindst plejeopgaver, til **civilsamfundet**. Fordelen er, at familie og frivillige kan give velfærden et løft på områder, hvor skatteindtægterne ikke rækker til den velfærd, som borgerne efterspørger. Det kunne for eksempel være, at pårørende selv passer et sygt familiemedlem i stedet for at overlade opgaven til det offentlige. Der er imidlertid en række udfordringer ved denne løsningsmodel, herunder at den kan tage arbejdet fra uddannet sundhedspersonale, at det ikke nødvendigvis er godt for samfundet, hvis eksempelvis en gymnasielærer tager orlov for at passe sin syge moster, og at uligheden kan stige, fordi velhavende familier vil have bedre mulighed for at købe sig til hjælp på markedet end mindre velhavende.

Udlicitering: At overlade det til private virksomheder at udføre opgaver, som den offentlige sektor traditionelt har varetaget.

En tredje mulighed er at udlicitere sundhedsopgaver. Ved **udlicitering** udlægges produktionen af en vare eller tjenesteydelse til private udbydere, men det offentlige beholder retten til at fastlægge kravene til produktionen. Fortalere for udlicitering mener, at det øger såvel konkurrencen som udviklingen af nye og bedre produkter. Dermed skaber udlicitering både bedre og billigere sundhedsydelser. Modstandere af udlicitering argumenterer derimod for, at det kan medføre både dårligere kvalitet for borgerne og dårligere arbejdsvilkår for medarbejderne (se figur 8.7). De senere år har der desuden været en lang række eksempler på, at private virksomheder, som varetog opgaverne i den kommunale hjemmepleje, er gået konkurs. Konkurserne har ført til en politisk debat om, hvordan og hvornår kommunerne bør udlicitere velfærdsopgaver, og hvilke ydelser som i særlig grad er velegnet til udlicitering og dermed konkurrenceudsættelse.

Figur 8.7: Offentlig og privat organisering af velfærdsydelserne

Offentlig organisering	Privat organisering
<ul style="list-style-type: none"> • Demokratisk legitimitet • Offentlig indsigt og kontrol • Kan direkte varetage omfordeling • Friholdt fra konkurrence, svagere incitamenter til innovation 	<ul style="list-style-type: none"> • Mulighed for specialisering • Mulighed for stordrift, herunder eksport • Stærkt incitament til innovation i kraft af konkurrence • Tilskyndelse til at tilpasse produkter til efterspørgslen

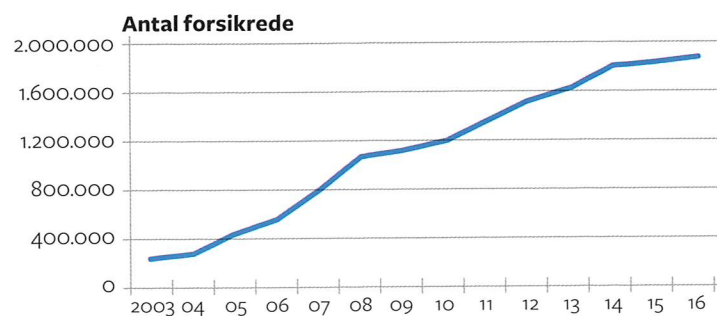
Kilde: Altinget, 13. december 2015.

Privat forsikringsordning: Forsikring, for eksempel mod sygdom, der bliver tegnet på markedet.

En fjerde mulighed er at indføre **private forsikringsordninger** frem for skattebetalte offentlige ydelser. I Danmark er der allerede en tendens til, at flere borgere bliver forsikret gennem private ordninger, som ofte bliver betalt af arbejdsgiveren (se figur 8.8). Fordelen er, at ordningerne kan aflaste det offentlige sundhedssystem og dermed begrænse finansieringspresset, samtidig med at borgere med en forsikring får indfriet deres forventning om hurtig behandling. Problemet

er dog, at det risikerer at inddele befolkningen i A- og B-hold, hvor underklassen på den ene side overlades til et offentligt sundhedsvæsen, hvor ventetiden muligvis bliver lang, mens overklassen på den anden side har adgang til private sundhedsydelser af høj kvalitet.

Figur 8.8: Private sundhedsforsikringer, 2003-2016. Absolutte tal

Kilde: Forsikring & Pension

Velfærdsturisme: Betegnelse for, at borgere fra andre lande flytter til Danmark for at drage fordel af det danske velfærdssystem.

8.4.2 EU-udfordringen

I forhold til EU er der to hovedudfordringer for den danske velfærdsstat: „velfærdsturisme“ og „social dumping“. **Velfærdsturisme** er et begreb, der stammer fra Storbritannien, men er blevet et tilbagevendende tema i den danske EU-debat (se desuden kapitel 11 om økonomisk integration). Begrebet knytter sig særligt til en bekymring for, at borgere fra østeuropæiske medlemsstater vil tage arbejde i Danmark for at drage fordel af danske velfærdsydelser som eksempelvis SU, kontanthjælp og dagpenge.

Udfordringen er, at EU-borgernes ret til at opholde sig og arbejde frit på medlemsstaternes område giver dem ret til at modtage universelle danske velfærdsydelser på lige fod med danskere. Eftersom de danske ydelser er langt højere end ydelserne i Østeuropa, skaber det bekymring for, at østeuropæere rejser til Danmark på ophold finansieret af de danske skatteydere. Det skal i den forbindelse understreges, at EU-borgere kun har ret til ydelser, hvis de har været i arbejde. Tabel 8.4 viser eksempelvis, at antallet af østeuropæiske dagpengemodtagere er steget siden 2010.

Tabel 8.4: Dagpengemodtagere i Danmark

	2010	2011	2012	2013	2014
Dagpengemodtagere i alt	130.758	128.022	128.672	118.644	105.502
– Heraf fra EU	3.842	4.250	4.976	5.747	6.118
– Heraf fra østeuropæiske EU-lande	911	1.340	2.067	2.925	3.423

Kilde: Ugebrevet A4, 30. oktober 2015.

snitligt bidrager med 16.000 kroner om året til den danske statskasse, og DA vurderer generelt, at indvandring fra vestlige lande, herunder Østeuropa, påvirker de offentlige finanser positivt over et samlet livsforløb.

Social dumping: Begreb for, at udenlandske lønmodtagere har løn- og arbejdsvilkår, som ligger under det sædvanlige danske niveau, dvs. de vilkår, som gælder efter overenskomsten for det pågældende fagområde.

Social dumping bliver brugt til at beskrive forhold, hvor udenlandske lønmodtagere har løn- og arbejdsvilkår, der ligger under det normale danske niveau. I Danmark er social dumping blevet en gradvis større del af EU-debatten i takt med den stigende brug af udenlandsk arbejdskraft. Et eksempel på social dumping er metrobyggeriet i København, hvor en italiensk entreprenør i 2015 blev dømt til at betale 22 millioner kroner i bod og efterbetaling for at have underbetalt flere hundrede polske, rumænske og italienske ansatte.

Sagen er ekstrem, fordi entreprenøren angiveligt havde betalt de ansatte helt ned til 55 kroner i timen, hvilket er langt under overens-

Billedet er dog ikke entydigt negativt. I 2014 udgav Dansk Arbejdsgiverforening (DA) en rapport, der viser, at hver enkelt østeuropæiske arbejder gennem-

Blokadevagter fra fagforeningen 3F protesterer mod, at polske arbejdere bygger et sommerhus i Nordjylland uden at få løn efter dansk overenskomst.

komstens minimumsløn. De senere år er det imidlertid blevet en udbredt praksis, at danske virksomheder får en opgave og derefter hyrer europæiske underentreprenører. Udfordringen er, at offentlige investeringer i byggeri, veje og broer, som også skal stimulere velfærds-

Sammenlignings- og diskussionsopgave: Social dumping

- Sammenlign Liberal Alliances og fagforeningen 3F's holdninger til social dumping. Brug deres respektive hjemmesider.
- Diskutér med udgangspunkt i den nedenstående artikel, hvorvidt „det kun er sundt“, når østeuropæiske arbejdere presser danske løn- og arbejdsforhold. Inddrag makroøkonomisk teori i diskussionen.

Konkurrence er en god ting

Det er kun sundt, når polakker, litauere og andre østeuropæere arbejder til lave lønninger herhjemme og dermed presser danske løn- og arbejdsforhold. Konkurrence er en god ting og udtryk for, at globaliseringen virker på allerbedste vis, mener Anders Samuelson, som er formand for Liberal Alliance. „Jeg har simpelt hen endnu ikke forstået, hvad social dumping går ud på. Hvor stort omfang har det i Danmark? Det er jo nærmest ikke-eksisterende,“ siger han. Mærkesagerne er lavere skat, mere vækst og færre danskere på offentlig forsørgelse. Og hvis lavere skatter går hånd i hånd med dæmpet lønudvikling, er det løsningen for Danmark snarere end problemet, lader Anders Samuelson forstå.

Kilde: Ugebladet A4, torsdag den 3. september 2015.

Begreb: Den danske arbejdsmarkedsmodel

Det danske arbejdsmarked er noget særligt, fordi det i høj grad er arbejdsmarkedets parter (arbejdsgivere og lønmodtagere), som fastlægger rammerne for løn og arbejdsvilkår. I andre lande bliver rammerne fastlagt af staten gennem lovgivning, men i Danmark har det siden Septemberforliget i 1899, som var den første aftale mellem arbejdsgivere og lønmodtagere, været kollektive aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, der regulerede løn- og arbejdsvilkår på arbejdsmarkedet. Derfor taler man ofte om „den danske arbejdsmarkedsmodel“.

Kollektiv overenskomst: Aftale om løn- og arbejdsvilkår indgået mellem arbejdsmarkedets parter (arbejdsgivere og lønmodtagere).
Strejke: Lønmodtagernes våben i arbejdskonflikter. En strejke indebærer, at arbejdstagerne nedlægger arbejdet i kortere eller længere tid.
Lockout: En Lockout er arbejdsgiverens våben i arbejdskonflikter. Lockout indebærer, at arbejdstagerne erklæres uønskede på arbejdspladsen.

Den danske model bygger på forhandling og kompromis mellem arbejdsmarkedets parter (se figur 8.9). Arbejdstagere og arbejdsgivere er organiseret i foreninger, som repræsenterer deres interesser, og de kollektive aftaler (overenskomster), der bliver indgået mellem parterne, dækker størstedelen af det danske arbejdsmarked.

For lønmodtagerne er formålet med at indgå **kollektive overenskomster** at sikre ordentlige ansættelsesforhold for alle. Arbejdsgivernes mål med at indgå overenskomster er først og fremmest at sikre freden på arbejdsmarkedet.

Langt de fleste danske lønmodtagere er omfattet af en overenskomst. Det er unikt i en international sammenhæng, hvor størstedelen af landene regulerer løn- og arbejdsvilkår gennem lovgivning. Mens overenskomsten løber, er der fredspagt, hvilket betyder, at parterne har forpligtet sig til ikke at **strejke** eller **lockoute**. Under overenskomstforhandlingerne udsender lønmodtagere og arbejdsgivere dog ganske ofte henholdsvis strejke- og lockoutvarsler.

Kilde: FAOS

Figur 8.9: Arbejdsmarkedets parter

Lønmodtagersiden	Arbejdsgiversiden
LO (Landsorganisationen i Danmark) <ul style="list-style-type: none"> • Paraplyorganisation for bl.a.: <ul style="list-style-type: none"> • HK (Handels- og kontorfunktionærerne) • 3F (Fagligt Fælles Forbund) • Dansk Metal 	Private arbejdsgivere: <ul style="list-style-type: none"> • DA (Dansk Arbejdsgiverforening) • DI (Dansk Industri) • Dansk Erhverv • Dansk Byggeri
FTF (Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd) <ul style="list-style-type: none"> • Paraplyorganisation for bl.a. <ul style="list-style-type: none"> • Danmarks Lærerforening • Dansk Sygeplejeråd 	Offentlige arbejdsgivere: <ul style="list-style-type: none"> • Staten • Regionerne • Kommunerne
AC (Akademikernes Centralorganisation)	
Ledernes Hovedorganisation	

Globalisering: Den dynamiske udveksling af kapital, varer, ideer, information og mennesker over landegrænser og kontinenter og den deraf følgende stadigt mere vidtgående gensidige afhængighed lande og folk imellem.

statens økonomi, dermed ikke nødvendigvis bliver til gavn for danske borgere. Det kan blive et socialt problem, hvis mange af arbejdspladserne går til udlændinge, der er villige til at arbejde for en lavere løn end danske arbejdere, som i tilfælde af arbejdsløshed skal have udbetalt dagpenge.

8.4.3 Globaliseringsudfordringen

Globaliseringen betyder, at den danske økonomi i stadigt højere grad bliver integreret i verdensøkonomien (se kapitel 12 for en uddybende diskussion af økonomisk globalisering). Den økonomiske globalisering

Begreb: Gule fagforeninger

Begrebet „de gule“ stammer fra Frankrig, hvor det i 1880'erne betegnede sammenslutninger mellem arbejdstagere og arbejdsgivere. Ideologisk stod det for samarbejde mellem arbejderklassen og borgerskabet. „De gule“ var derfor i et modsætningsforhold til socialisterne, som kæmpede for arbejdernes rettigheder - og mod borgerskabet.

De gule fagforeninger er lønmodtagerorganisationer, som står uden for de traditionelle hovedorganisationer: LO, FTF og AC. De adskiller sig fra de traditionelle fagforeninger ved ikke at anerkende en grundlæggende interessekonflikt mellem arbejdsgiver og lønmodtager, og de indgår generelt ikke overenskomster. „De gule“ tager i stedet ofte udgangspunkt i de overenskomster, som de traditionelle fagforeninger og arbejdsgiverne har forhandlet på plads.

De gule fagforeninger omfatter Det Faglige Hus, Kristelig Fagforening (Krifa), De Frie Funktionærer og ASE. Generelt er medlemskab af „de gule“ noget billigere end medlemskab af traditionelle fagforeninger. En væsentlig årsag er, at de i modsætning til traditionelle fagforeninger ikke indgår overenskomster og opretholder strejkekasser, som skal bruges i tilfælde af en konflikt.

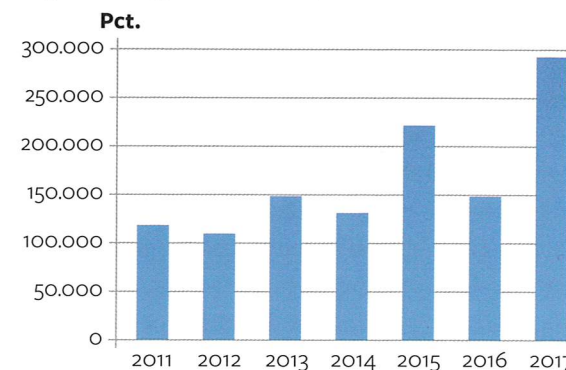
Som figur 8.10 viser, har „de gule“ oplevet medlemsfremgang de senere år. I dag er omkring 10 procent af lønmodtagerne medlem af en gul fagforening. I 1985 var tallet under 1 procent. Omvendt er medlemstallet hos de traditionelle fagforeninger gået tilbage fra 69 procent i midten af 1980'erne til under 60 procent i dag.

Kritikere af „de gule“ påpeger, at de lukrerer på de traditionelle fagforeningers arbejde med at forhandle og administrere overenskomsterne i Danmark - uden selv at betale en krone for dette arbejde. Desuden påpeger kritikerne, at lønmodtagerne står svagere, hvis deres fagforening ikke er parat til at tage kampskridt over for arbejdsgiverne.

Fortalere for de gule fagforeninger fremhæver omvendt den lave pris. Undersøgelser viser da også, at et stort flertal af de gules medlemmer angiver, de har skiftet fagforening på grund af prisen. Enkelte angiver dog ideologi som en vigtig årsag til at flytte fra traditionelle fagforeninger, der historisk har støttet venstrefløjen i dansk politik.

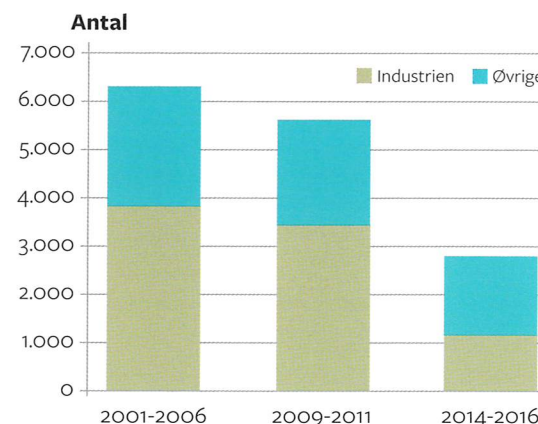
Kilde: FAOS

Figur 8.10: Antal medlemmer af „gule“ fagforeninger, 2011-2017. Absolutte tal.

Kilde: Danmarks Statistik.

Figur 8.11: Antal outsourcete job til udlandet for virksomheder med mere end 50 ansatte. Gennemsnit per år. 2001-2016

Kilde: DST Analyse, 28. februar 2018.

Outsourcing: Udflytning af dele af produktionen til udlandet, hvor omkostningerne typisk er lavere.
Konkurrencestat: En stat, der agerer i international konkurrence med andre stater om at skabe økonomisk vækst.

erselle velfærdsstat til en **konkurrencestat**, hvor omdrejningspunktet er konkurrenceevne og produktivitet frem for omfordeling og lighed (se figur 8.10). I den forbindelse har skiftende regeringer de senere år gennemført en række økonomiske reformer, som – ud over de tiltag, der blev nævnt i afsnit 8.4.1 – blandt andet omfatter:

- Skattereformen af 2012, som blandt andet sænkede skatten på arbejde og hævede topskattegrænsen med henblik på at tiltrække og fastholde højtuddannet arbejdskraft og forøge den økonomiske vækst.
- Vækstplanen af 2013, som blandt andet sænkede selskabsskatten fra 25 til 22 % for at tiltrække flere udenlandske investeringer.

er på den ene side en af de drivende kræfter bag samfundets stigende velfærd. På den anden side udfordrer globaliseringen den danske velfærdsstat på grund af den skærpede konkurrence, som stiller store krav til uddannelsessystemet og produktiviteten, hvis Danmark i fremtiden skal bevare det samme velfærdsniveau.

Som figur 8.11 viser, er det først og fremmest industriarbejdspladser, som er blevet **outsourcet**. Siden årtusindeskiftet er omkring 85.000 job flyttet til udlandet. Heraf kommer godt 45.000 job fra industrivirksomheder. Udflytningstempoet er dog faldet markant fra gennemsnitligt 6.300 job årligt i begyndelsen af årtusindet til lidt under 3.000 job i de senere år. Det er ikke mindst de ufaglærte og lavt-uddannede, som risikerer at blive hægtet af i den globale konkurrence, når deres jobs bliver outsourcet til lande som Kina, Slovakiet og Polen, hvor det generelle omkostningsniveau er lavere end i Danmark.

Danske politikere har på den baggrund argumenteret for, at det er nødvendigt at reformere den uni-

- Folkeskolereformen af 2013, som blandt andet gennem en længere skoledag med bedre undervisning skal udfordre alle elever og løfte det faglige niveau.
- Studiefremdriftsreformen af 2013, som betyder, at studerende skal hurtigere gennem uddannelsessystemet.

De reformer, som blev nævnt under den demografiske udfordring, er desuden en del af en udvikling, som ifølge konkurrencestatens fortalere er nødvendig, hvis Danmark skal klare sig i den globale konkurrence.

Konkurrencestatens modstandere argumenterer derimod for, at reformerne for ensidigt fokuserer på økonomisk vækst. For eksempel mener centrum-venstre-tænkertanken Cevea, at konkurrencestaten forvandler velfærdsstaten til en moderne virksomhed, hvor de enkelte individer bliver små produktionsenheder. Ifølge Cevea er konkurrencestatens tabere de svage og lavest uddannede, der ender på samfundets bund. Risikoen er derfor, at uligheden vokser, og at det fællesskab, som den universelle velfærdsmodel bygger på, går i opløsning.

Figur 8.12: Velfærdsstaten og konkurrencestaten

	Den klassiske velfærdsstat	Konkurrencestaten
Mål	Intentionen er at inkludere alle medborgere og beskytte dem mod udefrakommende begivenheder. Det primære hensyn er borgernes ve og vel.	Intentionen er, at borgerne skal være i stand til at konkurrere. Dette gælder borgerne indbyrdes, virksomhed mod virksomhed, nation mod nation. Det primære mål er at være konkurrencedygtig.
Middel	Fokus er på at hjælpe folk, som er udsat for sociale begivenheder, samt at borgerne skal uddannes til aktive demokratiske medborgere.	Fokus er på, om folk er i arbejde, og om borgerne har et incitament til at tage et arbejde. Alle skal helst være i beskæftigelse.
Kernefokus	Omfordelingspolitik og socialpolitik, for eksempel er det centralt at tage sig af de syge og gamle.	Incitamentspolitik og beskæftigelsespolitik, for eksempel at sørge for konstant at styrke borgernes tilknytning til arbejdsmarkedet.
Uddannelses-politikens rolle	De unge rådgives til at vælge uddannelse efter, hvilke interesser de har.	Folk skal tage uddannelser, der sikrer dem job efterfølgende. Borgerne skal kigge på ledighedsstatistikkerne, før de vælger uddannelse.
Sundheds-politikens rolle	Skal sikre borgerne den størst mulige velfærd og hjælpe borgerne, når de bliver syge.	Sundhedsvæsenet satser på forebyggelse, så borgerne undgår at blive syge, da dette kan svække deres indsats på arbejdsmarkedet.

Kilde: Samfundsfag.dk

8.5 Diskussion: Hvordan påvirker velfærdsmodellerne det økonomiske kredsløb?

Hver af de tre velfærdsmodeller har forskellige konsekvenser for husholdningernes og virksomhedernes adfærd og dermed den samlede produktion og efterspørgsel.

I den universelle velfærdsmodel optræder det offentlige som en slags kollektivt forsikringsselskab i tilfælde af arbejdsløshed: Staten tilbyder et sikkerhedsnet i form af forskellige sociale ydelser med ret høj dækningsgrad, herunder ikke mindst dagpenge og kontanthjælp, som betyder, at personer uden arbejde stadig har mulighed for at tilfredsstille deres velfærdsbehov. Samtidig fører staten en aktiv arbejdsmarkedspolitik, som blandt andet indebærer omskoling og efteruddannelse af personer uden arbejde, så virksomhederne igen vil efterspørge deres arbejdskraft.

Det er baggrunden for, at der på det danske arbejdsmarked er opstået et særligt fænomen: **Flexicurity** – et begreb, der er sammensat af de engelske ord „flexibility“ og „security“. Fænomenet indebærer, at det på den ene side er let for arbejdsgiverne at skille sig af med medarbejdere (fleksibilitet). På den anden side accepterer lønmodtagerne denne fleksibilitet, fordi staten garanterer, at medarbejderne ikke mister for stor en del af deres indkomst i tilfælde af arbejdsløshed (sikkerhed).

Flexicurity-systemet påvirker virksomhedernes efterspørgsel efter arbejdskraft positivt, fordi de alt andet lige er villige til at ansætte flere medarbejdere, hvis det er let at afskedige dem igen, når der ikke længere er brug for deres arbejdskraft. Derfor fremmer den universelle model pengestrømmen fra virksomheder til husholdninger i det økonomiske kredsløb.

Flexicurity: Begreb, der beskriver den særlige danske kombination af fleksibilitet (flexibility) på arbejdsmarkedet og social sikkerhed (security).

Begreber: Dagpenge og kontanthjælp

Dagpengesystemet er en frivillig forsikringsordning mod ledighed. I princippet fungerer systemet på samme måde, som hvis en familie forsikrer deres hus mod brand. Det sker sjældent, at et hus brænder ned, men når det sker, kan det have uoverskuelige konsekvenser for den ramte familie. Det kan derfor være en god idé at gå sammen en gruppe af borgere og dele risikoen mellem sig. I sådan en forsikringsordning betaler hver et mindre beløb til en pulje, som går til den familie, der pludselig står uden tag over hovedet. Forsikringen skaber dermed et sikkerhedsnet mod økonomisk tab, hvis uheldet er ude. I dagpengesystemet forsikrer den enkelte lønmodtager sig mod arbejdsløshed ved at melde sig ind i en arbejdsløshedskasse, hvor han eller hun deler risikoen for ledighed med en større gruppe lønmodtagere. Den enkelte opnår på den måde en velfærdsgevinst som følge af mindre usikkerhed. I langt de fleste år er de a-kassebidrag, som medlemmerne betaler, dog ikke tilstrækkelige til at dække dagpengeudgifterne, og staten yder derfor et tilskud for at dække resten.

Mens dagpengene er en kollektiv forsikringsordning, er kontanthjælp en offentlig ydelse til personer, der ikke er i stand til at forsørge sig selv eller deres familie. Kontanthjælpen skal dermed sikre, at alle danskere – uanset om de har ret til dagpenge – kan dække deres grundlæggende velfærdsbehov. Modsat dagpengene er kontanthjælpen behovsprøvet: Hvis en arbejdsløs har en ægtefælle med en normal indkomst eller formue over 10.000 kroner, vil han eller hun typisk ikke være berettiget til kontanthjælp.

I den selektive velfærdsmodel er det omvendt svært for arbejdsgiverne at skille sig af med ansatte. For eksempel er det i flere lande med den selektive model umuligt at afskedige ansatte over 50 år. Formålet med at gøre det svært at afskedige medarbejdere er at beskytte familiernes mulighed for at tilfredsstille deres velfærdsbehov, eftersom sociale forsikringer for både lønmodtagerne og deres familier som nævnt er knyttet til arbejdspladsen. Det betyder imidlertid, at arbejdsgiverne alt andet lige vil være meget forsigtige med at ansætte nye medarbejdere, fordi de kan risikere at blive tvunget til at beholde folk, de ikke længere har brug for.

Hypoteseopgave: Ungdomsarbejdsløshed i Europa

- Opstil to hypoteser, der kan forklare de mønstre, der fremgår af tabel 8.5. Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 8.5: Ungdomsarbejdsløshed i udvalgte europæiske lande. Procent.

	2015	2016	2017
Danmark	10,8	12,0	11,0
Sverige	20,4	18,9	17,8
Storbritannien	14,6	13,0	12,1
Irland	20,2	16,8	14,4
Italien	40,3	37,8	34,7
Spanien	48,3	44,4	38,6

Note: Eurostat opgør ungdomsarbejdsløsheden opgjørt som ledigheden blandt 15-24-årige i procent af arbejdsstyrken i samme aldersgruppe.

Kilde: Eurostat.

I den idealtypiske residuale velfærdsmodel er der – ligesom i den universelle model – en høj grad af fleksibilitet: Det er let at ansætte og afskedige medarbejdere. I modsætning til den universelle model er der imidlertid ikke noget sikkerhedsnet af betydning – medmindre de ansatte har en privat forsikring mod arbejdsløshed. Det betyder, at efterspørgslen efter varer og tjenester vil falde markant, når lønmodtagerne mister deres arbejde: De mister deres indkomst og får en mindre arbejdsløshedsunderstøttelse i kortere tid fra det offentlige. Formålet er at hæve arbejdsudbuddet, fordi det giver ledige en stærk økonomisk tilskyndelse til at tage et arbejde (se også kapitel 7 om økonomisk politik).

Det manglende sociale sikkerhedsnet kan på den ene side have en forstærkende effekt på en konjunkturedgang, fordi de automatiske stabilisatorer ikke er så kraftige. På den anden side vil lande med en lille offentlig sektor alt andet lige komme hurtigere ud af økonomiske kriser, fordi det lavere og mere fleksible lønniveau på arbejdsmarkedet medfører, at virksomheder er hurtigere til igen at ansætte medarbejdere.

Det sociale sikkerhedsnet i den universelle velfærdsmodel er selvfølgelig ikke gratis. Den universelle velfærdsmodel kræver et højere et højere skattniveau end den residuale model. I 2016 betalte danskerne eksempelvis omkring 45 % af deres samlede indkomst i skatter og afgif-

Modelopgave: Private lønforsikringer

- Undersøg på baggrund af artiklen i tekstboksen nedenfor hvad der kan forklare den stigning i antallet af private lønforsikringer, som fremgår af figur 8.13. Undersøgelsen skal inddrage viden om velfærdsmodeller.

Empiri: Dagpenge er ikke nok

Den økonomiske aktivitet stiger, og ledigheden falder efter den økonomiske krise. Alligevel er antallet af private forsikringer mod arbejdsløshed fordoblet siden 2011 i Danmark (se figur 8.11). Denne stigning skyldes hovedsagelig, at store fagforeninger som HK Stat, HK Kommune og Socialpædagogerne har valgt at tegne private forsikringer for alle deres medlemmer. Fælles for de private lønforsikringer er, at de kan sikre en indtægt, der svarer til op til 80 % af ens hidtidige indtægt, hvis man bliver ledig. De private forsikringer er et alternativ eller supplement til dagpengesystemet. Stigningen i antallet af private lønforsikringer kan dermed ses som en bevægelse væk fra den universelle model i retning af den residuale model.

En årsag til det stigende antal private lønsikringer er den økonomiske krise, som begyndte i 2008. Efterspørgslen efter private lønforsikringer er vokset omkring finanskrisen, og selv om beskæftigelsen stiger, frygter mange lønmodtagere stadig at miste deres arbejde. Derfor er efterspørgslen efter private lønsikringer ikke faldet efter krisen.

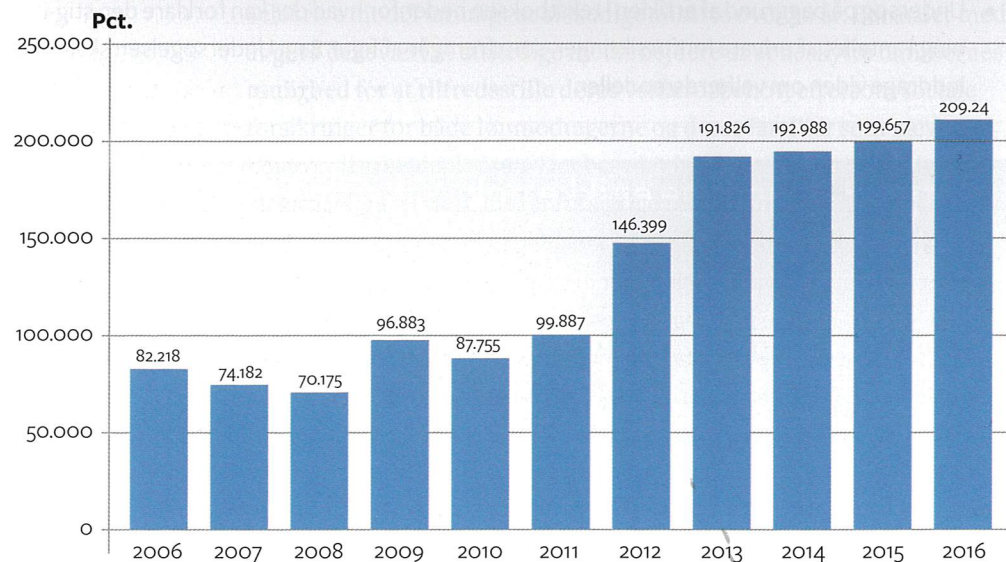
En anden årsag til fordoblingen i antallet af private forsikringer mod arbejdsløshed er forandringer i dagpengesystemet. For det første er **kompensationsgraden**, som angiver dagpengenes niveau i forhold til lønindkomsten, faldet gennem de seneste fyre år. Personer, der rammes af ledighed, får dermed færre penge i forhold til lønnen, end de gjorde tidligere. For det andet strammer dagpengereformen, som blev vedtaget af Venstre, Konservative, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre i 2010, vilkårene for at modtage dagpenge: Arbejdsløse kan få dagpenge i maksimalt to år, hvor dagpengeperioden tidligere var på fire år, og lønmodtagere skal arbejde i et helt år for at optjene retten til dagpenge, hvor genoptjeningskravet før reformen var et halvt år.

Dagpengereformen og den lavere kompensationsgrad har bidraget til et fald i den strukturelle ledighed og en stigning i beskæftigelsen. Men samtidig forøger stramningerne tilskyndelsen til at tegne private forsikringer mod arbejdsløshed. Forbundsformand for fagforeningen Socialpædagogerne, Benny Rasmussen, mener, at efterspørgslen på lønsikring skyldes et dagpengesystem, som ikke dækker nok: „Det er klart, at havde vi haft et dagpengesystem, som allerede var dækkende, havde vi jo ikke valgt private lønforsikringer. Men det er en løsning på situationen, som den er nu, selv om vi mener, at det fortsat er nødvendigt at arbejde for et mere attraktivt dagpengesystem,“ siger han.

Kilde: Ugebrevet A4, 15. oktober 2015

Kompensationsgrad: Udtryk for, hvor stor en andel af indkomstbortfaldet i forbindelse med ledighed der dækkes via den understøttelse, den arbejdsløse modtager fra det offentlige.

Figur 8.13: Antal private forsikringer mod arbejdsløshed, 2006-2016. Absolutte tal.

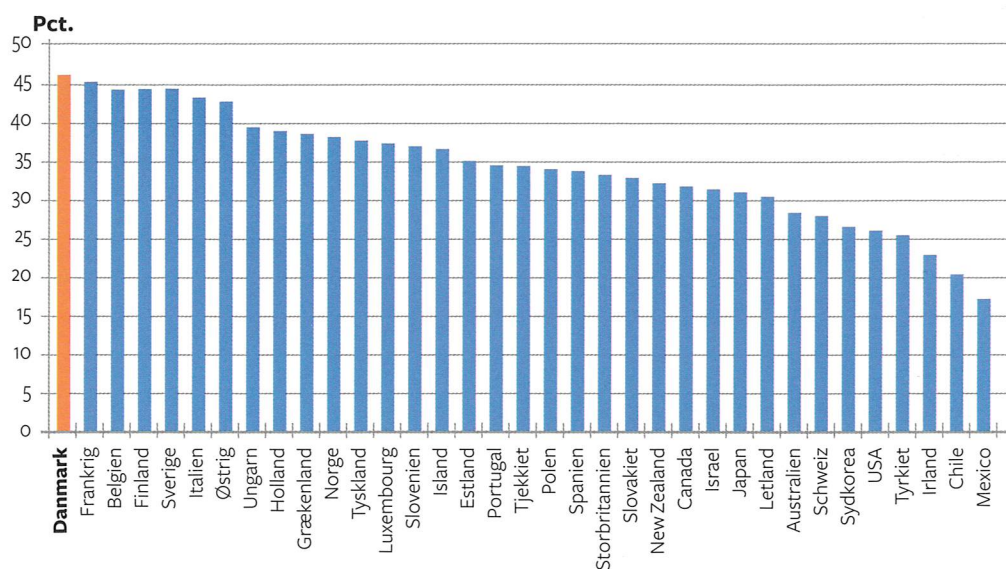

Kilde: Forsikring & Pension.

Skattetryk: Det samlede skatteprovenu målt i forhold til BNP eller BFI.

ter, mens den amerikanske befolkning betalte godt 25 % (se figur 8.14). Med andre ord er **skattetrykket** – et udtryk for skatternes samlede størrelse i forhold til BNP – markant større i den universelle model

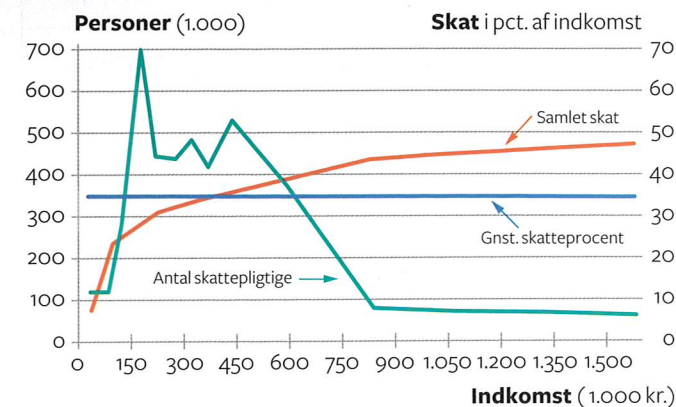
Figur 8.14: Skattetryk i OECD-landene. 2016.

Note: Data for Japan og Australien er fra 2015. Skattetrykket beregnes som provenuet fra de samlede skatter og afgifter divideret med BNP.

Kilde: OECD.

Figur 8.15: Progression i det danske skattesystem, 2016.

Kilde: Skatteministeriet.

end i den residuele model. I den forbindelse er det dog vigtigt at være opmærksom på, at internationale sammenligninger af skattetryk indebærer en række fortolkningsproblemer, fordi forskelle i skattetryk kan afspejle tekniske forhold såvel som reelle forskelle i borgernes faktiske skattebyrde (se metodeboksen).

Nyklassiske økonomer vil argumentere for, at udbuddet

Metode: Hvor højt er skattetrykket i Danmark?

Skattetrykket bliver ofte brugt som argument for, at skatten er ekstraordinær høj i Danmark. En simpel sammenligning af de samlede skatter og afgifter i forhold til BNP viser da også, at skattetrykket er højt i Danmark sammenlignet med andre lande (se figur 8.14).

Indretningen af et lands skattesystem har imidlertid en stor betydning for det samlede skattetryk. Eksempelvis betaler man indkomstskat af overførsler (dagpenge, kontanthjælp mv.) i Danmark, mens overførsler i mange andre lande er helt eller delvist skattefrie. Det giver et kunstigt højt skattetryk i Danmark sammenlignet med andre lande, fordi skatten af overførsler indgår i skattetrykket, mens overførsler ikke indgår i BNP. Hvis man renser opgørelsen for direkte skat af overførsler, ville skattetrykket i Danmark falde med omkring 4 procentpoint. Bruger man dette korrigerede skattetryk, rykker Danmark ned på en 3. plads efter Frankrig.

Hertil kommer, at nogle lande giver sociale tilskud som skattefradrag i stedet for direkte tilskud. Eksempelvis støttes børnefamilier i Tyskland gennem skattefradrag for udgifter til børnepasning, mens det i Danmark er et direkte tilskud. Dette bidrager til et lavere skattetryk i Tyskland end i Danmark.

Konklusionen er, at det samlede skattetryk i Danmark er i den høje ende blandt OECD-landene, men ikke i en liga for sig selv, som man ellers ofte får indtryk af i debatten. I den forbindelse er det væsentligt at påpege, at den universelle danske velfærdsmodel kræver en høj skatteindtægt for at finansiere velfærdsydelser som uddannelse, sundhed, børnepasning, ældrepleje og overførsler. I lande med den residuele velfærdsmodel skal hver enkelt borger derimod selv finansiere meget af dette, enten direkte eller gennem private forsikringsordninger.

Kilde: Jonas Schytz Juul. I Danmark er skatten på arbejde lavere end gennemsnit i EU. AE-Rådet, 23. april 2016. (Uddrag)

Undersøgelles- og diskussionsopgave: Progressivt eller proportionalt skattesystem?

Danmark har et progressivt skattesystem, der betyder, at gennemsnitsskatten stiger med voksende indkomst. Den røde kurve i figur 8.15 viser, at den samlede skat kun udgør en lille del af indkomsten for de laveste indkomstgrupper. Derefter stiger skatteprocenten, så de højeste indkomster gennemsnitligt betaler 44-47% af indkomsten i samlet indkomstskat. Den vandrette, mørkeblå kurve i figuren viser den gennemsnitlige skatteprocent (34,6%) for alle skatteborgere i Danmark, mens den grønne kurve angiver, hvor mange skattepligtige der er på de forskellige indkomstniveauer.

- Undersøg, hvilke indkomstgrupper der ville opleve skatteforhøjelser, og hvilke indkomstgrupper som ville opleve skattelettelser, hvis Danmark skiftede fra et progressivt skattesystem til et *proportionalt system*, hvor alle danskere betalte 34,6% af deres personlige indkomst i skat (den mørkeblå kurve i figur 8.15).
- Diskutér, om Danmark bør skifte fra et progressivt skattesystem til et proportionalt skattesystem. Inddrag økonomisk teori i diskussionen.

af arbejdskraft bliver mindre i den universelle model end i den residuale model, fordi den høje marginalskat og den relativt høje arbejdsløshedsunderstøttelse begrænser tilskyndelsen til at arbejde: Hvis befolkningen arbejder mindre, vil det alt andet lige begrænse pengestrømmen både fra virksomheder til husholdninger og fra husholdninger til virksomheder i det økonomiske kredsløb. Den økonomiske vækst bliver derfor mindre, end den ville have været, hvis skattetrykket var lavere.

I den universelle model står det offentlige imidlertid for en stor del af børnepasningen og ældreplejen, mens disse opgaver varetages af familien eller private virksomheder i den selektive og den residuale model. Det betyder, at **erhvervsfrekvensen** – ikke mindst for kvinder – er højere i lande, som er organiseret efter den universelle model, end i lande, der har organiseret sig efter den selektive eller den residuale model (se tabel 8.6). Det forhold, at flere kvinder er på arbejdsmarkedet, vil alt andet lige fremme den økonomiske vækst. Omvendt arbejder beskæftigede mænd typisk mere i den residuale og den selektive model, fordi de i større udstrækning skal forsørge hele familien.

Erhvervsfrekvens:

Mål for, hvor stor en andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder som står til rådighed for arbejdsmarkedet.

Hypoteseopgave: Erhvervsfrekvens i Europa

- Opstil tre hypoteser, som kan forklare mønstrene i tabel 8.6 nedenfor. Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 8.6: Erhvervsfrekvens i udvalgte europæiske lande. 2017. Procent.

	Mænd	Kvinder	Total
Danmark	76,9	71,5	74,2
Sverige	78,3	75,4	76,9
Storbritannien	79,6	70,4	75,0
Irland	72,6	62,3	67,4
Italien	67,1	48,9	58,0
Spanien	67,6	56,5	62,1

Note: Erhvervsfrekvensen er beregnet som arbejdsstyrken divideret med befolkningen i den arbejdsdygtige alder, der her er sat til aldersgruppen 15-64 år.

Kilde: OECD Employment Outlook 2018.

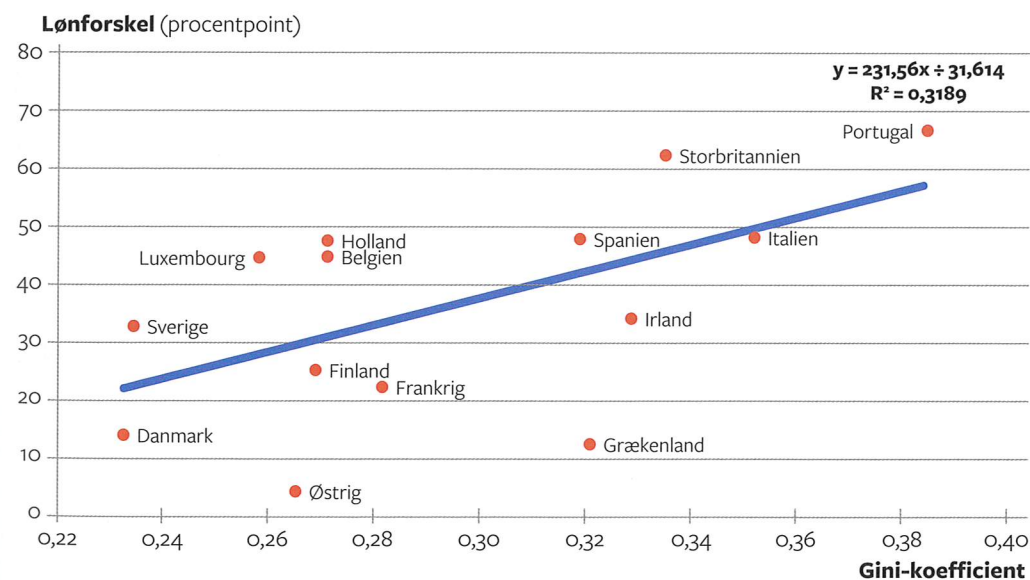
Social mobilitet: Individers bevægelse mellem forskellige sociale klasser.

Endelig er det vigtigt at bemærke, at udbud af arbejdskraft ikke kun er et spørgsmål om mængden af arbejdsdygtige eller antallet af arbejdstimer: I det senmoderne videnssamfund drejer arbejdskraft sig i høj grad om kvalifikationer – ikke mindst fordi det er kvalifikationer, som gør en udviklet økonomi produktiv og konkurrencedygtig. De tre velfærdsmodeller har forskellige veje til at uddanne befolkningen.

I den universelle velfærdsmodel er uddannelse generelt gratis, og staten yder ofte et økonomisk tilskud til uddannelsessøgende. Det offentlige stiller desuden uddannelser til rådighed for virksomhederne, som kan sende deres ansatte til forskellige former for videreuddannelse. Grundtanken er, at offentlige investeringer i uddannelse fremmer den **sociale mobilitet**, så den samlede befolknings talenter bliver udnyttet.

I den selektive model er uddannelse som udgangspunkt gratis, men ikke på alle niveauer, og det er op til den enkelte familie at sørge for, at

Figur 8.16: Ulighed og social mobilitet. Mænd, 35-44 år. 2010.

*) Social mobilitet bliver målt som forskellen i procentpoint mellem lønnen for en mand, hvis far har en videregående uddannelse, og lønnen for en mand, hvis far ikke har en videregående uddannelse. Jo større forskel, desto mindre er den sociale mobilitet. Et højt tal indikerer derfor lav social mobilitet. Ulighed bliver målt ved hjælp af Gini-koefficienten (se kapitel 6).

Kilde: OECD (2010): "A Family Affair – Social Mobility Across OECD Countries".

uddannelsessøgende har et økonomisk eksistensgrundlag. Grundtanken er, at stærke familier vil investere flere ressourcer i deres børn og deres uddannelse, hvilket fremmer den sociale mobilitet.

I den residuale model skal uddannelsessøgende selv betale for uddannelse ud over grundskoleniveau og gymnasium (12 års skolegang). Grundtanken er, at markedet er bedst til at regulere udbuddet af uddannelser, så det netop afspejler efterspørgslen. Videregående uddannelse bliver set som en personlig investering, der bliver betalt tilbage i form af høje lønninger på arbejdsmarkedet.

Samlet set har personer fra lavere sociale klasser derfor vidt forskellige muligheder for at få en videregående uddannelse i de tre velfærdsmodeller, hvilket alt andet lige vil påvirke både den sociale mobilitet og den økonomiske vækst.

Regressionsopgave: Social mobilitet i de tre velfærdsmodeller

- Hvad kan der af figur 8.16 udledes om sammenhængen mellem velfærdsmodel, ulighed og social mobilitet? Fokuser på hældningskoefficienten og værdien af R^2 . Du skal anvende viden om økonomiske sammenhænge i din besvarelse.

Tjek på kapitlet

- Gå til økonomibogens hjemmeside og lav opgaven under kapitel 8. I opgaven skal du anvende de fagbegreber, du har lært i dette kapitel.

OPSUMMERING

1. Hvad er velfærd?

Velfærd er et udtryk for, hvordan den samlede velstand (BNP) omsættes til levevilkår for det enkelte individ og hele samfundet. Det antages, at økonomisk vækst er en forudsætning for et højt velfærdsniveau.

2. Hvad er en velfærdsstat?

En velfærdsstat griber ind i det frie marked og sikrer borgerne en minimal indkomst samt adgang til velfærdsydelser (uddannelse, sundhed og ældreomsorg).

3. Hvordan finansieres den danske velfærdsstat?

Den danske universelle velfærdsstat finansieres ved høje skatter, som udskrives efter en progressiv skala. Desuden opkræves der afgifter af bestemte varegrupper.

4. Hvilke udfordringer står den danske velfærdsstat over for?

Den danske velfærdsstat udfordres ved, at den demografiske forsørgerbyrde vokser, at arbejdsudbuddet falder, at borgerne har øgede forventninger til kvaliteten og mængden

af offentlige gratisydelser, og at der sker en outsourcing af danske arbejdspladser til udlandet.

5. Hvordan påvirker velfærdsmodellerne det økonomiske kredsløb?

Den universelle model med høje serviceydelser kombineret med flexicurity giver høj mobilitet på arbejdsmarkedet. Omvendt anses høje skatter for at hæmme den økonomiske vækst. I den residuale model er mobiliteten høj, men her er skatterne lavere og det sociale sikkerhedsnet svagere. Den selektive model har lange opsigelsesfrister, hvilket hæmmer mobiliteten på arbejdsmarkedet.

6. Hvordan kan og bør danske politikere gøre for at løse velfærdsstatens udfordringer?

Udfordringerne søges imødegået ved strukturpolitiske reformer, der sigter mod at ændre velfærdsstaten til en konkurrencestat. Kontanthjælpsreform, dagpengereform, studie-fremdriftsreform og førtidspensionsreform er alle reformer, der sigter mod at øge arbejdsudbuddet. Hertil kommer øget konkurrence i den offentlige sektor ved udbudslicitation og privatisering.

Forslag til videre læsning

- *Velfærdsstaten under pres: Perspektiver på velfærdsstatens fremtid* af Victor Bjørnstrup m.fl., Forlaget Columbus 2015.
- *Ulighedens mange ansigter: Perspektiver på social ulighed* af Jacob Glenstrup Jensby og Peter Brøndum, Forlaget Columbus 2014: Kapitel 9: Velfærdsstat og ulighed.
- *Tyskland – et land i forandring* af Kirsten Krehan og Andreas Springer, Forlaget Columbus 2016: Kapitel 4: Velfærd i Tyskland.
- *Broken Britain: Stat, marked og civilsamfund* af Ole Helmersen, Forlaget Columbus 2013: Kapitel 8: Social stratifikation og velfærdsstat, tillid, sammenhængskraft.
- *USA's udfordringer* af Peter Brøndum og Annegrethe Rasmussen, Forlaget Columbus 2012: Kapitel 4: Et velfærdssamfund – men også en velfærdsstat.
- *Konkurrencestaten* af Ove Kaj Petersen, Hans Reitzels Forlag 2011.
- *Konkurrencestaten og dens kritikere* af Søren Kaj Andersen (red.), Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2017.